

มูลเหตุจูงใจในการท้าวทหายาบทนนี้

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า โสตทัศนูปกรณ์ประเภทต่าง ๆ มีส่วนช่วยอันสำคัญในการสอนการเขียน แต่เนื่องจากการใช้โสตทัศนูปกรณ์ยังเป็นสิ่งใหม่สำหรับครูในประเทศไทย ครูเป็นจำนวนมากยังไม่มีความรู้ในท้านนี้พอ หรือยังมองไม่เห็นความสำคัญในเรื่องโสตทัศนูปกรณ์ ดังนั้น การใช้โสตทัศนูปกรณ์จึงยังไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของการศึกษาและโดยสิ้นในการเรียนน้อยมาก เราจึงควรจะได้ทราบว่า ครูผู้สอนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์เพียงใด มีจำนวนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมืออยู่บ้างแล้วแค่ไหน และยังต้องการอะไรอีกบ้าง ผู้บริหารการศึกษาที่มีความคิดเห็นอย่างไร ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเสนอแนะและปรับปรุงการใช้โสตทัศนูปกรณ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษายิ่ง ๆ ขึ้นไป

นอกจากนี้การวิจัยปัญหาและความต้องการ โสตทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาจะมีส่วนสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการสอนวิชานี้ในโรงเรียนอาชีวศึกษาในการที่จะใช้หรือผลิตโสตทัศนูปกรณ์ใดตรงกับความต้องการของการศึกษา เพราะในปัจจุบันนี้กรมอาชีวศึกษาได้ส่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายอาชีพ เข้าสอนร่วมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญเพื่อเป็นการส่งเสริมและยกระดับความรู้ของนักเรียนในสายอาชีพให้ดีขึ้น และวิชาสังคมศึกษาก็เป็นวิชาสามัญวิชาหนึ่งที่นักเรียนในสายอาชีพจะต้องสอบร่วมกับนักเรียนในสายสามัญ การสอนวิชาสามัญในโรงเรียนอาชีวศึกษานั้น ครูผู้สอนควรจะมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์เช่นเดียวกัน เพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยยกระดับความรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ให้มีความรู้ความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วทัดเทียมกับนักเรียนในสายสามัญ

ความเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเห็นความจำเป็นและใครที่จะได้ทำการสำรวจปัญหาและความต้องการโสตทัศนูปกรณ์ของครูสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาว่าได้เลือกโสต-

ทัศนูปกรณ์อะไรบางเป็นเครื่องมือช่วยสอน ใช้นานน้อยเพียงใด มีอุปสรรคในการใช้อย่างไร ตลอดจนประสิทธิภาพในท่านี้นี้ของครูผู้สอน และความคิดเห็นในเรื่องทัศนูปกรณ์ของผู้บริหาร การศึกษา เมื่อใช้ทัศนูปกรณ์แล้ว โดยผลทางการศึกษาหรือไม่ เพียงใด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อศึกษารูปแบบและจำนวนของทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่ในโรงเรียน อาชีวศึกษาที่เลือกทำการสำรวจ
2. เพื่อศึกษาถึงการใช้อย่างไร ความต้องการและประสิทธิภาพของครูสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาประสบเกี่ยวกับการใช้ทัศนูปกรณ์สอนสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาถึงการบริหารทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา
5. เพื่อศึกษาถึงแหล่งทัศนูปกรณ์ที่โรงเรียนจะสามารถยืมวัสดุหรือใช้ เป็นแหล่งวิทยากรได้
6. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมการใช้ทัศนูปกรณ์ของครูให้ เป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาถึงชนิดและจำนวนทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาตามความต้องการของครูผู้สอน ตลอดจนความเพียงพอของทัศนูปกรณ์ของแต่ละโรงเรียน
2. เพื่อทราบปริมาณการใช้ทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่
3. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพทางทัศนูปกรณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา
4. เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่ครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาประสบเกี่ยวกับการใช้ทัศนูปกรณ์

5. เพื่อปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษา
ให้ตรงกับความต้องการของครู

6. เพื่อเสนอแนะถึงการบริหารวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนอาชีวศึกษา
การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจนี้มีหลายเรื่องด้วยกันคือ

เมื่อ พ.ศ. 2495 นางสาว วิไล พรหมกัญต์ ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "วิธีสอน
ประวัติศาสตร์ให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักเรียนมัธยมปลาย" ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นข้อบก
พร่องในการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยว่ามีสาเหตุจากอะไร และควรแก้ไขอย่างไร
ผู้เขียนได้เขียนและเรียบเรียงโดยการค้นคว้าจากหนังสือต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
และจากประสบการณ์ของตนเอง ผู้เขียนได้สรุปว่าความสนใจของนักเรียนต่อวิชาประวัติศาสตร์
จะช่วยให้การเรียนประวัติศาสตร์ได้ผลเป็นอย่างดี แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจอยู่
ทั้งนี้เนื่องมาจากตัวครู กลวิธีการสอน เนื้อหาที่สอน หลักสูตร อุปกรณ์การสอน และสถานที่
เรียนไม่เหมาะสม เป็นต้นว่าโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย ใช้หลักสูตรประเภทวิชาบ่อย
ทำให้วิชาประวัติศาสตร์ไม่สัมพันธ์กับวิชาอื่น นักเรียนจึงสนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์น้อยลง
วิชาประวัติศาสตร์มีเนื้อหาหนักเกินไป ครูพยายามเร่งสอนให้ทันตามหลักสูตรโดยไม่สนใจว่า
นักเรียนจะเข้าใจหรือไม่ และครูขาดอุปกรณ์ประกอบการสอน ทำให้วิธีการสอนไม่น่าสนใจ
ไม่มีทัศนศึกษาประกอบการสอน และสภาพของห้องเรียนก็ไม่ดี เช่น แคนเกินไป ดังนั้น นักเรียน
จึงยังขาดความสนใจต่อวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น การที่จะทำให้นักเรียนสนใจก็ต้องแก้ปัญหา
ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

พ.ศ. 2503 นางสาว กรรณีย์ เค็กวิจิตร ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาและอุปสรรคใน
การใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี" วิจัยโดยการสง
แบบสอบถาม ถามครูโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี 10 โรงเรียน และสัมภาษณ์
หัวหน้ากองอุปกรณ์การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผลปรากฏว่าบริการอุปกรณ์การสอนที่โรงเรียน
จัดให้นั้นมีอยู่เป็นจำนวนน้อย คุณภาพของบริการนี้อยู่ในระดับปานกลาง ครูส่วนมากสามารถใช้

อุปกรณ์ประกอบการสอนได้ผลดี สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้อุปกรณ์การสอนคือไม่มีเวลาเพียงพอแก่การเตรียมอุปกรณ์การสอนและไม่สามารถหาอุปกรณ์การสอนที่ตรงการใช้ได้

พ.ศ. 2504 นาย สนิท เป็นเป็นสุข ได้วิจัยเรื่อง " พิษิษณณ์ประวัติศาสตรสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา " ได้ทำการสำรวจในโรงเรียน 6 แห่ง คือ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และ โรงเรียนในโครงการปรัญรุงอย่างละ 2 แห่ง ผลปรากฏว่ามีเพียง 2 แห่งเท่านั้น ที่มีพิษิษณณ์ประวัติศาสตร คือ โรงเรียนปานะพันธ์วิทยา และ โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม แต่ครทกคนแสดงความต้องการที่จะมีพิษิษณณ์ประวัติศาสตร เพื่อช่วยให้การสอนประวัติศาสตรได้ผลดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ในปีเดียวกันนี้ นางสาว สมศรี สุวรรณนิษฐ์ ได้สำรวจเกี่ยวกับ " อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลสวนกลางประจำปี 2504 " สํารวจโดยการส่งแบบสอบถาม ตามครูโรงเรียนรัฐบาล และ โรงเรียนในโครงการปรัญรุงรวม 9 โรงเรียน ปรากฏผลว่าสภาพความเป็นอยู่และความก้าวหน้าในเรื่องอุปกรณ์ที่อํายประการต่างจํานวนและชนิดของอุปกรณ์ยังไม่สมบูรณ์ ครูไม่มีความพร้อมและความสามารถในการใช้อุปกรณ์

และในปีเดียวกันนี้ นางสาว ชีริน ปาทอเรีย ได้วิจัยเรื่อง " การใช้อุปกรณ์ในการสอนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 " วิจัยโดยการสังเกตการสอนใน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนรัฐบาล (สตรี) โรงเรียนราษฎร์ (สหศึกษา) โรงเรียนมัธยมสาธิตวิทยาลัยครู มัธยมสาธิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาอย่างละ 1 โรงเรียน ปรากฏผลว่า ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยชั้น ม.ศ. 1 ส่วนใหญ่ เป็นครูประจำวิชาอยู่ประมาณ 35 ปี ความรู้ บุคลิกภาพ อารมณ์ และความสนใจของนักเรียนของครูประวัติศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ครูไม่เห็นประโยชน์ของการใช้อุปกรณ์ ทั้งยังไม่ทราบวิธีใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนประวัติศาสตร์และไม่ทราบวิธีทำอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ เพื่อใช้ประกอบการสอน ครูยังคงใช้การบรรยายเป็นสำคัญทั้ง ๆ ที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้หลักสูตรแบบใหม่ (พ.ศ. 2503) แต่ครูก็ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเก่าอยู่ตามเดิม

ในปี พ.ศ. 2505 นางสาว สิริวรินทร์ ยู่น้ำพล ได้สำรวจเกี่ยวกับ "การสอนสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนปรับปรุงของกรมวิสามัญศึกษา 4 โรงเรียน" การสำรวจนี้ได้ใช้การสังเกตการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนในโครงการปรับปรุง ผลปรากฏว่าการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนปรับปรุงอยู่ในเกณฑ์ แต่ยังมีภาระไขว่คว้า และกิจกรรมบางอย่างที่สมควรจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมบาง

ปี พ.ศ. 2507 นางสาว จิตรบุญธรรม เยาววัฒนา ทำการสำรวจเกี่ยวกับ " ปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น " การสำรวจครั้งนี้ ได้สำรวจโดยส่งแบบสอบถามครูสอนสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนสาธิต และโรงเรียนในโครงการปรับปรุงของกรมวิสามัญศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยใช้ครูจาก 20 โรงเรียน และนักเรียนจาก 10 โรงเรียน ผลของการสำรวจและการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏว่า วิธีการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โรงเรียนมีอุปกรณ์น้อย และไม่ค่อยทันสมัย มีหนังสือสำหรับค้นคว้าอ่านเกิน ไม่มีห้องสังคมศึกษา และพิพิธภัณฑ์สังคมศึกษา ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อยเกินไป และโรงเรียนไม่มีชุมนุมสังคมศึกษาสำหรับครู และนักเรียนได้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น จึงควรปรับปรุงแก้ปัญหาดังกล่าว โดยโรงเรียนต้องช่วยเหลือในการจัดบริการต่าง ๆ สำหรับครู เช่น จัดทำหนังสือสำหรับศึกษาค้นคว้าและอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ด้วย

ในปีเดียวกันนี้ นาง เจริญใจ บุญชาติ ได้สำรวจ " ความต้องการวัสดุอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี " โดยได้ดำเนินการสำรวจการบริหารวัสดุทัศนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา และ ประสิทธิภาพของครูที่มีต่อทัศนศึกษา โดยทั่ว ๆ ไป ด้วยวิธีสำรวจและเปรียบเทียบผลของการสำรวจตามความต้องการและการใช้วัสดุอุปกรณ์ในระดับชั้นการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี ปรากฏผลของการวิจัย สรุปได้ว่า ครูใหญ่ส่วนมากซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นยังขาดความรู้ ความชำนาญทางการบริหารงานวัสดุทัศนศึกษา ส่วนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่สำรวจมีความต้องการวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือวัสดุทัศนศึกษา

และวัสดุอุปกรณ์ของกองทุนการศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก บรรดาครูในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นยังขาดความรู้ และ ประสบการณ์ในการใช้และการผลิตวัสดุทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาเพื่อปรับปรุงสิ่งเหล่านี้ให้ดีขึ้น ผู้สำรวจได้เสนอแนะให้จัดการประชุมและอภิปราย และให้มี การอบรมอีกที เพื่อ เพิ่มพูนความรู้และทักษะโสตทัศนศึกษาให้แก่คณะผู้บริหารโรงเรียน และ บรรดาครูทุกระดับชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น โดยเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญโสตทัศนศึกษา มาแนะนำและสาธิตเกี่ยวกับการผลิต, การจัดหา การใช้และการเก็บรักษาโสตทัศนูปกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษา ตลอดจนการบริการโสตทัศนูปกรณ์ให้แก่ครูต่าง ๆ ในโรงเรียน ประถมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. จะทำการวิจัยปัญหาและความต้องการ โสตทัศนูปกรณ์ของครูสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนอาชีวศึกษา และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ของผู้บริหารการศึกษา
2. โรงเรียนอาชีวศึกษามังคลา เป็นโรงเรียนที่สังกัดกองโรงเรียนการช่าง กรมอาชีวศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งมีโรงเรียนการช่างสตรี 5 โรงเรียน และ โรงเรียนการช่างชาย 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 9 โรงเรียน
3. ผู้บริหารการศึกษานำมายังครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่หรือ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากระยะเวลาในการทำการวิจัยมีจำกัด การวิจัยนี้จึงไม่สามารถครอบคลุมไปถึงโรงเรียนอาชีวศึกษาที่สังกัดกองอื่น เช่น โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย โรงเรียนช่างกล โรงเรียนพาณิชย์การ และ ฯลฯ ซึ่งสังกัดในกองโรงเรียนพาณิชย์และอุตสาหกรรม เป็นต้น แต่เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้ใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเหมือนกับโรงเรียนในสังกัดกองโรงเรียนการช่างซึ่งใช้เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นจึงถือว่าประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นตัวแทนของโรงเรียนซึ่งสังกัดในกองเดียวกันในส่วนภูมิภาคและโรงเรียนซึ่ง

สังกัดในกองอื่นดังกล่าวแล้วด้วย

คุณภาพที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสอนของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนการช่าง ซึ่งอาจจะช่วยยกระดับความรู้ของนักเรียนในสายอาชีพให้ทัดเทียมกับนักเรียนในสายสามัญ และจะเป็นประโยชน์ในการแนะนำหรือปรับปรุงการบริหารโสตทัศนูปกรณ์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาด้วย

หลักการศึกษเกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์และการสอนวิชาสังคมศึกษา

การที่เราจะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิชาสังคมศึกษากับวิชาประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้นั้น มีข้อคิดที่ควรนำมาพิจารณาสองประการ คือ แนวโน้มของสังคม และพัฒนาการภายในสังคมปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในปัจจุบันนี้ว่า สังคมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปมาก สาเหตุแห่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ตลอดจนการค้นคว้าวิจัยและการรู้ใหม่ ๆ มนุษย์ได้นำความรู้และวิธีการเหล่านี้เข้ามาช่วยในการดำเนินชีวิตของคนมากขึ้น การเดินทางสะดวกรวดเร็วกว่าในสมัยก่อน การติดต่อระหว่างบุคคลหรือการติดต่อระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างง่ายดาย วิชาคณิตศาสตร์เป็นต้นว่า วิชาสถิติ เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตรวมทั้งการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เครื่องจักรกลมีส่วนผลิตผลใหม่ปริมาณมากกว่า และมีคุณภาพสูงกว่า ความรู้ในเรื่องความเร็วและทิศทางลมอันแตกต่างกันตามชั้นและความสูงของอากาศอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางโดยอากาศ เหล่านี้เป็นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่เปี่ยมปัจจัยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมไปประการหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางสถาบันเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตปัจจุบันเช่นกัน ธนาคารอำนวยความสะดวกรวดเร็วและความปลอดภัยแก่ทุกคน เราไม่จำเป็นต้องเก็บเงินไว้ที่บ้านหรือนำติดตัวไปไหนมาก ๆ อย่างสมัยก่อน วิธีการขนส่งและคมนาคมเปลี่ยนไปจากเดิม มีธุรกิจและบริการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ที่มีอยู่เดิมก็ขยายตัวกว้างขวางออกไป เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันมีผลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงของสถาบันภายในสังคมก็ยังเป็นสาเหตุ

อีกประการหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นได้ ครอบครัวในปัจจุบันเปลี่ยนไป จากเดิม ทุกคนตระหนักในความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย เนื่องจากความ คิดที่ว่าทุกคนต้องแบ่งงานกันทำและต่างต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตน แม้นานออกทำงานนอก บ้านมากขึ้น วิธีให้การศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์เริ่มค้นคว้ารากฐานสำหรับชีวิตอนาคตให้ แก่เยาวชนของตนเพื่อให้เยาวชนสามารถรับช่วงภาระความรับผิดชอบต่อสังคมสืบไป เด็กหญิง และชายได้รับโอกาสศึกษาเล่าเรียนเท่า ๆ กัน ส่วนด้านการปกครองนั้น รัฐบาลของแต่ละ ประเทศต้องวางระบบงานและนโยบายที่ใหม่ เหล่านี้ล้วนส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงของ สังคมและชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้เรามอง เห็นแนวโน้มของสังคมปัจจุบันได้ เครื่องจักรกลช่วยผลิตสินค้าได้ทีละมาก ๆ และรวดเร็ว งานซึ่งในอดีตคน ๆ เดียวทำ มีคนแบ่งย่อยออกไปตามหน้าที่และความสามารถ สินค้าประเภท ใหม่ ๆ เกิดขึ้นนับไม่ถ้วน จักรระบบการคมนาคม และขนส่งให้แน่นอน ขยายขอบเขตบริการ ออก สามารถขนส่งสินค้าได้รวดเร็วและมากกว่า ทุกคนได้ทำงานตามถนัด เพราะมีโอกาส เลือกงานได้ งานบางประเภทมีคนเขาทำได้คราวละมาก ๆ เจเนงานในโรงงานอุตสาหกรรม รัฐบาลส่งเสริมการผลิตยานยนต์ ขยายการชลประทาน ควบคุมโรคพืชและโรคระบาดสัตว์ ใหญ่ผลิตผลิตภัณฑ์ตามชนิดและมาตรฐานคุณภาพที่ตลาดต้องการ สักรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และวัตถุขุด หาวชิปรับปรุงแก้ไขการผลิตที่สิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติมาก แต่ได้ผลผลิตน้อย เพื่อเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติประเภทนั้น ๆ ไว้ การอุตสาหกรรมแปรรูปไป มาตรฐาน การครองชีพสูงขึ้น รายได้ประชาชาติก็เพิ่มตามสังคมส่วนรวมก็ได้รับผลนี้เช่นเดียวกัน ชีวิตและ ความเป็นอยู่ประจำวันจึงต้องเปลี่ยนไปโดยสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอันเป็นแนว โนม์ทางสังคมปัจจุบัน

อนึ่ง. ¹ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ มนุษย์สามารถคิดต่อกันได้สะดวก จึงมีการถ่ายทอด

¹ ชำรง บัวศรี, คำบรรยายวิชาการศึกษาและสังคม, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย พ.ศ. 2507

ความคิด วัฒนธรรม และวิถีความเป็นชีวิต โดยเฉพาะประเทศทางซีกโลกตะวันออกซึ่งค่อนกว่าประเทศทางซีกโลกตะวันตก ยอมรับวัฒนธรรมของประเทศตะวันตกเข้ามา ที่สำคัญได้แก่ประยุกตการหรือ เทคโนโลยี (Technology) อันเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และบริการต่าง ๆ เข้าช่วยเพิ่มผลผลิต ประยุกตการเจริญขึ้นพร้อมกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม วัฒนธรรมนี้แพร่หลายไปทั่วโลก ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และ โทรทัศน์ มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมปัจจุบัน สถานที่ผลิต เปลี่ยนจากครัวเรือนมาเป็นโรงงาน กิจการค้าขายยากขึ้นซับซ้อนยิ่งขึ้น มีห้างร้านธนาคารและบริการอื่น ๆ คืดตามมามากมาย คนซึ่งเดิมทำงานในชนบทเริ่มเข้ามาทำในเมือง รัฐเข้าควบคุมการอุตสาหกรรม เช่น กำหนดชั่วโมงทำงานให้พอเหมาะ ควบคุมส่งเสริมสุขภาพ พลาสมาัย และสงเคราะห์คนงาน ควบคุมมิให้ใช้แรงงานเด็ก เมื่อประยุกตการเข้ามามีบทบาทในการผลิตครอบครัวซึ่งเคยมีอาชีพเกษตรก็เปลี่ยนไป การคมนาคมทำให้มนุษย์ติดต่อกันมากกว่าแต่ก่อน ความแตกต่างระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ ลดน้อยลง เหล่านี้คือแนวโน้มของสังคมปัจจุบันอันเป็นผลจากการรับวัฒนธรรมตะวันตก

นอกจากนี้พัฒนาการในสังคมเป็นอีกประการหนึ่ง ซึ่งช่วยให้เราสามารถเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของชีวิตประจำวันอันสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษา การศึกษา การสาธารณสุข และการสาธารณสุขไปไกลเป็นพัฒนาการในสังคม การศึกษาคือวิธีการที่สังคมพยายามปรับระดับความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมให้ดีขึ้น ความสุขสบาย ของแต่ละคนยอมสะท้อนให้เห็นสวัสดิภาพของสังคมส่วนรวม ฉะนั้น จึงต้องให้แต่ละคนมีพื้นฐานความรู้เพียงพอแก่การประกอบอาชีพ ทั้งให้เข้าใจว่าตนเองมีความสัมพันธ์และต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ความรู้จักรับผิดชอบและเห็นประโยชน์ส่วนรวม จึงเป็นเป้าหมายอันหนึ่งที่ควรอบรมสั่งสอนเยาวชนให้เข้าใจซาบซึ้งพร้อมที่จะปฏิบัติได้ทุกโอกาส ความมีสุขภาพดีเป็นสิ่งพึงปรารถนาของทุกคนและของสังคม ถ้าสมาชิกแต่ละคนของสังคมมีสุขภาพและอนามัยดีก็จะสามารถบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติของตนได้เต็มที่ สังคมเห็นความสำคัญอันนี้ จึงจัดพัฒนาให้การสาธารณสุขก้าวหน้าไป จิตีให้มีน้ำสะอาด จิตีให้มีสถานพยาบาลบำบัดโรค ป้องกันโรคติดต่อ เป็นสาเหตุให้อัตราการตายลด

ลง พลเมืองเพิ่มขึ้นในอัตราสูง สังคมต้องรับภาระเตรียมอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ แก่ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของพลเมืองไปพร้อม ๆ กันด้วย ตามเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชากรหนาแน่น ปัญหาสังคมจะเกิดขึ้นมากมาย ปัญหาเหล่านี้ย่อมกระทบกระเทือนต่อชีวิตประจำวันของทุกคนต่อไปอีก กิจกรรมบางประเภท รัฐไม่อนุญาตให้เอกชนจัดแต่รัฐจัดเสียเอง อันได้แก่การสาธารณสุขโลกซึ่งเรียกว่ารัฐวิสาหกิจ เป็นต้นว่า การรถไฟ การเดินอากาศ การชลประทาน การไฟฟ้า การโทรศัพท์ และการไปรษณีย์โทรเลขในปัจจุบัน กิจกรรมเหล่านี้ขยายออกไปและปรับปรุงให้ดีขึ้นมาก การไฟฟ้าสามภูมิภาค งานขององค์การโทรศัพท์ เป็นตัวอย่างอันดี การชลประทานเป็นกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด เช่น การกักเก็บน้ำ การรักษาน้ำ การป้องกันน้ำท่วม ล้วนมีผลดีต่อชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างมหาศาล ผลผลิตทางเกษตรเพิ่มขึ้นเพราะไม่ต้องรอน้ำฝน หลังงานเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง การไฟฟ้าพลังน้ำส่งผลถึงครอบครัว และบุคคลในสวนภูมิภาคได้กว้างขวางกว่าแต่ก่อน แนวโน้มของสังคมปัจจุบันและพัฒนาการในสังคมดังกล่าวมานี้ย่อมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตประจำวันกับวิชาสังคมศึกษาเป็นอย่างดี

ความหมายและขอบเขตของคำว่า "สังคมศึกษา" และ "โสตทัศนอุปกรณ์"

1. ได้มีผู้ให้นิยามคำว่า "สังคมศึกษา" ไว้หลายท่านด้วยกันกล่าวคือ

2. J. D. Mc Aulay ได้เขียนไว้ในหนังสือ *The Educational Digest* ดังนี้

The Social-Studies curriculum has a major responsibility for relating the present to the past. The Social Studies, perhaps more than any other subject in the curriculum, should provide a living link with the society in which the child moves and has his being.

²J. D. Mc Aulay, The Educational Digest, Vol. XXIV, March 1959, No. 7 p. 46-47

3 วิชาสังคมศึกษา คือ วิชาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการจัดและการพัฒนาสังคมของมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในฐานะที่ต่างก็เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งประกอบด้วยวิชาประวัติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

4 วิชาสังคมศึกษา คือ วิชาที่เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางธรรมชาติของมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้มีประสบการณ์และพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ทักษะ กระบวนการ ที่ตั้งความตอสังคมและเป็นพลเมืองดีของประเทศ วิชาเหล่านี้ได้แก่ วิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ฯลฯ นั้นเอง

5 โสตทัศนอุปกรณ์หรือโสตทัศนอุปกรณ์ (Audio-Visual Aids) หมายถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัสดุ เครื่องมือหรือกิจกรรมที่ครูเลือกมา และวางแผนการใช้ร่วมเข้าไปในเนื้อหาของหลักสูตรวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับความต้องการ ระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของนักเรียน เพื่อให้ขบวนการสอนการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

6 คำว่าอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา มีความหมายกว้างขวางจนอาจกล่าวได้ว่า วัตถุโลกตามพื้นนอกเหนือไปจากคัมภีร์หนังสือโดยตรงซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ เราเรียกวาอุปกรณ์ทั้งสิ้น เช่น การศึกษานอกสถานที่, การสาธิต, การแสดงละคร การก่อให้เกิดประสบการณ์ของจริง (Contrived experience) ของลอบแบบ, หุ่นจำลอง, งานแสดง รวมทั้งภาพยนต์เสียง, ภาพยนต์เงียบ, โทรทัศน์, ฟิล์มสตริป, เครื่องรับวิทยุ, ระบบขยายเสียง, รูปภาพ,

³ Collier's Encyclopedia, Vol 23., The Crowell-Collier Publishing Company, 1963 p. 142

⁴ เจริญใจ มุขมณี, การสำรวจความต้องการโสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี, วิทยานิพนธ์, พ.ศ. 2507

⁵ สิวาภา วราภกร, หลักการบริหารโรงเรียนค่านวิชากร, (โสตทัศนอุปกรณ์) โรงพิมพ์บรรณารถ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ. 2505 หน้า 38

⁶ Monroes, Walter, Encyclopedia of Educational Research, The Macmillan Company, New York, 1952.

แผนภาพ, แผนภูมิ, แผนที่ ฯลฯ ซึ่งวัสดุเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะกระตุ้นแค่โสตสัมผัส และจักษุสัมผัสเท่านั้น แต่อาจมีวิธีการที่กว้างขวางออกไปในการสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียน

⁷อุปกรณ์การสอนคือสิ่งของ เครื่องมือ หรือวิธีการนำมาช่วยการสอนของครูเพื่อให้เกิดผลดีแก่การเรียนของผู้เรียนยิ่งขึ้น

⁸Audio-Visual Communication ; The term today is restricted in meaning to such special kinds of communication devices and procedures as motion pictures, filmstrips, television, radio, recordings, graphic illustrations, school journeys, models, and demonstrations.

⁹Audio-Visual Instructional Materials; The various types of materials and devices used to convey, demonstrate, or reproduce information

Hass and Parker เขียนไว้ในหนังสือ Preparation and use of Audio-Visual aids ดังนี้

¹⁰An instructional aid is any device that assists an instructor to transmit to a learner, facts, skills, attitudes, knowledge, understanding and appreciation

⁷ประพัฒน์ แสงวณิช, วิชาการประกาศนียบัตรศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักพิมพ์แพรวพินทยา พระนคร, พ.ศ.2506 หน้า 216

⁸Encyclopedia of Educational Research, 3rd Edition, The Macmillan Company; New York, 1960 p.155

⁹Collier's Encyclopedia Vol.3, The Crowell-Collier Publishing Company, 1963 p.212

¹⁰Hass Kenneth B. and Parker Harry O., Preparation and Use of Audio-Visual Aids, New York: Prentice-Hall, Inc., 1955, p.11

ความสำคัญของสื่อทัศนูปกรณ์

ถ้ามองว่า "สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ" เป็นคติที่จะใช้ในการสอนนักเรียนได้เป็นอย่างดี คือ สำผัสแก่ครูบอกเล่าหรือสอนให้นักเรียนฟัง โดยนักเรียนไม่ได้เห็นรูปร่าง ไม่ได้จับต้องสิ่งที่ครูบอกนั้นเลย ก็ยากที่จะให้นักเรียนเชื่อถือ หากตามหรือจดจำเอาไว้อย่างถาวรได้ คนเราจะเรียนรู้อะไรให้ใครแจ่มเจนนั่นจำเป็นต้องให้สิ่งนั้นผ่านประสาทในร่างกายให้มากที่สุดและโอบอ้อมที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะยิ่งมากเท่าใดและบ่อยเท่าใด จะยิ่งทำให้ใครแจ่มแจ้งและสามารถทำตามใครวดเร็วและถูกต้องยิ่งขึ้นเท่านั้น

¹¹ ในวงการศึกษาทัวไปต่างพากันเห็นว่า เครื่องอุปกรณการสอนหรือสื่อทัศนวัสดุ (Audio - Visual Materials) เป็นเครื่องช่วยในการสอนของครู และการเรียนของนักเรียนโดยลึกลับและมีความหมายยิ่งขึ้น เพราะสื่อทัศนวัสดุ เป็นสื่อถ่ายเทความคิดระหว่างครูกับนักเรียน เท่ากับเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจอย่างรวดเร็วในเรื่องราวที่ครูสอนซึ่งจะเป็นรากฐานให้เกิดความจำอย่างถาวร ดึ้มได้ยาก การที่นักเรียนเข้าใจและจดจำได้อย่างรวดเร็วและถาวรนี้ เท่ากับเป็นการประหยัดเวลาในชีวิตของคนเรา

¹² จอห์น ล็อค ได้เขียนไว้ในหนังสือ Some Thoughts Concerning Education หน้า 30 ว่า " ผู้ใดก็ตามถ้าค้นพบวิธีที่ทำให้เด็กมีกำลังใจรู้สึกกระฉับกระเฉงและเป็นอิสระ แต่ขณะเดียวกันยังสามารถทำให้เด็กจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ตนไม่ชอบได้ ซ้ำพเจ้าถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาที่ขัดแย้งกันได้เป็นอย่างดี และใครค้นพบความลับของการศึกษาแล้ว

จากแนวความคิดเห็นของจอห์น ล็อค นี้เอง ได้ยังผลให้เกิดการสอนโดยใช้อุปกรณ์เข้าช่วย โดยอาศัยหลักการสร้างความสนใจและการเพิ่มประสาทสัมผัส เพื่อช่วยความเข้าใจของผู้เรียน มีบุคคลสำคัญ คือ โยฮัน อามอส คอเมนีอุส (Johann Amos Comenius) เป็นผู้ริเริ่มในเรื่องนี้โดยการเขียนหนังสือซึ่งมีรูปภาพประกอบ อาศัยรูปภาพเป็นเครื่องสร้าง

¹¹ สนั่น ปัทมะหิน, อาชีพศึกษาศาสตร์ (สื่อทัศนศึกษาในการสอนวิชาอาชีพ), มกราคม-มีนาคม 2499, โรงพิมพ์วิบูลย์ศึกษา, ธนบุรี, หน้า 37

¹² กอ สวัสดิ์หาพิชัย, เอกสารนิเทศการศึกษา (บทความทางการศึกษา), หน้า 44

เสริมความเข้าใจจนคุ้นเคย การสอนโดยอาศัยอุปกรณ์เข้าช่วยเริ่มเจริญแพร่หลายอย่างจริงจัง ในราวกลางศตวรรษที่ 19 ในระยะนี้วิธีการสอนแบบบทเรียนของ (Object Lessons) ได้ถูกนำมาใช้ บุคคลที่เป็นผู้นำในเรื่องนี้คือ โยฮัน เฮนริก เปสตาลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi) และ เฟรเดริก เฟร็อบเอล (Friedrich Froebel) ทั้งสองคนนี้ต่างมีความเห็นว่า การสอนโดยใช้คำพูดอย่างเดียวนั้นไม่ช่วยการเรียนรู้ของเด็กเท่าที่ควร ความปรกติในเวลาสอน เราสอนถึงสิ่งนั้นสิ่งนี้อยู่แล้ว การเอาสิ่งที่เราต้องการสอนมาแสดงก็จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากกว่าการที่จะพูดถึงเฉย ๆ การสอนชนิดนี้เป็นการสอนที่เริ่มต้นจากวัตถุเข้าสู่นิยาม (From object to definition) นอกจากนี้การนำสิ่งของมาประกอบการสอนยังช่วยให้เด็กได้โอกาสจับต้อง ลูบคลำ และเล่นกับสิ่งของนั้น ๆ ด้วย เด็กได้มีการเคลื่อนไหวอันเป็นการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามครูควรตระหนักไว้ด้วยว่า วัสดุทัศนูปกรณ์เป็นแต่เพียง เครื่องมือ เครื่องไรที่มีประโยชน์ของครูที่ได้รับการฝึกฝนอย่างดีมาแล้วเท่านั้น ครูที่ได้รับการอบรมมาดีแล้วย่อมตระหนักดีว่าเมื่อไรจึงจะเหมาะแก่โอกาสที่จะใช้ เพื่อให้การสอนของครูเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น ให้เด็กเข้าใจมากขึ้น และทำให้จดจำไปได้นาน นอกจากนี้ครูจะต้องตระหนักไว้อีกประการหนึ่งว่าการจะใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ให้โดยผลดี จะต้องใช้โดยครูเป็นผู้สอนและใช้วัสดุทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องช่วยสอน มิใช่ครูให้วัสดุทัศนูปกรณ์สอนนักเรียน

ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา

หากหน่วยหนึ่งของสังคมมีความอยู่ดีกินดีประสบความสำเร็จในชีวิต เขาย่อมมีส่วนช่วยให้สังคมนั้นเจริญ หรืออย่างน้อยเขาก็มิได้เป็นศูนย์กลางความเจริญของสังคม ทั้งนี้ถ้าทุก ๆ หน่วยของสังคมโดยอยู่ดีกินดี ประสบความสำเร็จในชีวิตก็ย่อมจะช่วยกันทำให้สังคมนั้นเจริญขึ้นได้ การจะพัฒนาสังคมแต่ละแห่งให้เจริญได้ก็จำเป็นต้องหันมาพัฒนาบุคคลกันเสียก่อนเป็นอันดับแรก

ดร. กอ สวัสดิ์พานิชย์ กล่าวว่า¹³ การพัฒนาตัวสังคมอาจทำได้หลายประการ เช่น ประการที่หนึ่งโดยการให้การศึกษาในสถาบันการศึกษา (Formal Education) ตั้งแต่ชั้น

¹³ กอ สวัสดิ์พานิชย์, คำบรรยายวิชาสัมมนาการมัธยมศึกษาของประเทศไทย, คณะครู-
ศาสตร์, พ.ศ. 2508

ประถมจนถึงชั้นอุดมศึกษา ประการที่สองโดยการฝึกงานโดยตรง (On-the-Job-training) เช่นฝึกงานตามโรงงาน การศึกษาผู้ใหญ่ และการร่วมงานกับสมาคมและองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางสังคม, การเมือง การศาสนา และวัฒนธรรม ประการที่สาม โดยการพัฒนาตนเอง (Self Development) ด้วการศึกษาหาความรู้จากการอ่าน, การค้นคว้า, และติดต่อสังสรรค์ ทั้งสามประการนี้เป็นการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ นอกจากนี้การพัฒนากำลังคนก็อาจทำได้ด้วยวิธีการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของแต่ละบุคคลให้มีร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและควยการส่งเสริมในเรื่องโภชนาการ เป็นต้น

หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือการดำเนินการ เพื่อบรรลุถึงจุดหมายของการให้การศึกษาแก่ประชาชนนั่นเอง คือ มุ่งสร้างสรรค์ให้คนเป็นคนอย่างสมบูรณ์ รู้จักตนเอง อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ รู้จักทำมาหากินโดยสุจริต รู้จักหน้าที่ของพลเมืองดีที่ปฏิบัติต่อชาติและโลก เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันตามแนวทางประชาธิปไตย

005243

¹⁴หมวดสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นต้น วิชาในหมวดสังคมศึกษามี 4 วิชา ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปกรรม และหน้าที่พลเมือง เก้าโครงของหลักสูตรสังคมศึกษาในระดันี้แตกต่างไปจากหลักสูตร เก้า เป็นอันมาก ในระดับประถมศึกษาตอนต้น จุดตั้งต้นของเนื้อเรื่องจะเกี่ยวกับเด็กและสิ่งแวดล้อมของเด็ก ลักษณะเนื้อเรื่องเป็นหน่วย ๆ ยังมีได้แยกเป็น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและหน้าที่พลเมือง ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เนื้อเรื่องจะค่อย ๆ ขยายวงห่างตัวเด็กออกมาและแยกออกเป็นวิชาได้บ้าง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การแยกเนื้อเรื่องเป็นรายวิชาเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะโยงวิชาเหล่านี้ให้สัมพันธ์กัน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื้อเรื่องจะเข้าไปหลอมรวมกันอีก

ความมุ่งหมายของวิชาหมวดสังคมศึกษาในระดับนี้กว้างขวางยิ่งขึ้นดังนี้

15 ๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม

¹⁴ คณะศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา, หลักการบริหาร โรงเรียนค่านวิชากรหลักสูตรมัธยมศึกษา, โรงพิมพ์บรรณารถ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา ธนบุรี, พ.ศ. 2505 หน้า 7-8

¹⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.4-5-6) พ.ศ.2503, โรงพิมพ์คุรุสภา, พ.ศ. 2503

2. ให้ความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาในอดีตทางสังคม ทางวัฒนธรรมและสภาพปัจจุบันทางการเมือง ซึ่งชนแต่ละชาติได้สร้างสมกันมาตามประวัติศาสตร์ของชาตินั้น ๆ
3. ทำให้เข้าใจซาบซึ้งในคุณค่าทางศีลธรรมและวัฒนธรรมและการปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ
4. ให้ความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิต การบริโภค และการสงวนทรัพยากรของสังคม
5. ให้รู้จักเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ตลอดจนสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งพลเมืองแต่ละคนพึงมีต่อประเทศชาติของตนและสังคมประชาธิปไตย
6. ให้รู้จักเหตุผล เข้าใจหลักการและระเบียบวิธีการแก้ปัญหาและรู้จักประเมินผล

แต่เนื่องจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพต้องเรียนวิชาในหมวดสังคมศึกษานี้ เหมือนกับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญทั้งแบบเรียนและเวลาเรียนตามที่ปรากฏในหนังสือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.4-5-6) พ.ศ. 2503 ของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ สังคมศึกษา ก. เป็นวิชาบังคับให้เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงในสายสามัญทุกแผนก ได้แก่ แผนกวิทยาศาสตร์, แผนกศิลปะ และแผนกทั่วไป ส่วนสายอาชีพก็เรียนสังคมศึกษา ก. เป็นวิชาบังคับรวมสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงเช่นเดียวกัน ความมุ่งหมายในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา จึงเป็นเช่นเดียวกับที่โลกกล่าวมาแล้วข้างคนทุกประการ

การแบ่งประเภทของโสคหัตถุปรกรณโดยทั่ว ๆ ไป

การแบ่งประเภทของโสคหัตถุปรกรณโดยทั่ว ๆ ไปนั้นได้มีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศแบ่งไว้หลายประเภทด้วยกัน บางท่านแบ่งตามรูปร่างลักษณะวัตถุ บางท่านแบ่งตามความมากน้อยของประสบการณ์รูปธรรมและนามธรรมที่เคิดควรจะได้รับจากการใช้โสคหัตถุปรกรณชนิดต่าง ๆ บางท่านแบ่งประเภทตามความสะดวกในการใช้ และได้จำแนกออกเป็นประเภทย่อยๆ อีกมากมาย ซึ่งจะกล่าวต่อไป

นาย สำเภา วรางกูร หัวหน้าแผนกโสตทัศนศึกษากลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้แบ่งโสตทัศนอุปกรณ์ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ เพื่อความเข้าใจง่ายคือ

- 16 ก. วัสดุ (Audio-Visual Materials)
- ข. เครื่องมือ (Audio-Visual Equipment)
- ค. กิจกรรม (Activities)

ก. ประเภทวัสดุ ได้แก่

1. กระดานดำหรือกระดานชอล์ค (Black boards, Chalk boards)
2. แผนที่และลูกโลก (Maps and Globes)
3. การ์ตูน (Cartoons)
4. โปสเตอร์ (Posters)
5. แผนภาพ (Diagrams)
6. แผนภูมิ (Charts)
7. กราฟ (Graphs)
8. กระดานผ้าคำดี (Flannel Boards)
9. กระดานนิเทศ (Bulletin Boards)
10. ไกออรามา (Dioramas)
11. พิพิธภัณฑ์โรงเรียน (School Museums)
12. ซองลอกแบบ (Mock-ups)
13. ซองจำลอง (Models)
14. ของตัวอย่าง (Specimens, Collection Samples)
15. ของจริง (Objects)
16. แผ่นเสียง (Phonograph Records)

¹⁶ สำเภา วรางกูร, หลักการบริหารโรงเรียนค่านวิชากร "โสตทัศนอุปกรณ์",
โรงพิมพ์บรรณาร ถนนสมเด็จเจ้าพระยา ถนนวิ พ.ศ. 2505 หน้า 39

17. เทปเสียง (Tapes)
18. ภาพผนัง (Wall Pictures)
19. สมุดภาพ (Pictorial Books, Scrap Books)
20. รูปภาพ (Pictures)
21. รูปตัดมา (Cut-Outs)
22. ภาพสามมิติ (Three Dimensional Picture)
23. ภาพเขียน (Drawing and Sketches)
24. ภาพถ่าย (Photographs)
25. สไลด์ (Slides)
26. फिल्मสตริป (Filmstrips)
27. Transparencies
28. Motion Pictures

ข. ประเภทเครื่องมือ ใ้คนัก

1. เครื่องฉายภาพบนตลับเสียง 16 มม.
2. เครื่องฉายสไลด์หรือฟิล์มสตริป (Slide & Filmstrip Projector)
3. เครื่องเล่นจานเสียง
4. เครื่องเทปบันทึกเสียง
5. วิทยุ
6. จอฉายภาพ
7. เครื่องฉายภาพทึบแสง (Opaque Projector.)
8. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead Projector)
9. เครื่องฉายภาพขนาด 3 $\frac{1}{4}$ " x 4" (Lantern Slide Projector)
10. เครื่องฉายภาพจุลทรรศน์ (Micro-Projector)
11. ระบบขยายเสียง (Public Address System)
12. เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Receiver)

ค. ประเภทกิจกรรม ได้แก่

1. งานที่เป็นโครงการ (Project)
2. การเล่นแบบละคร (Dramatization)
3. การแสดงบทบาท (Role Playing)
4. การสาธิต (Demonstration)
5. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips)
6. นิทรรศการ (Exhibitions)
7. การทดลอง (Experiments)
8. กะบะทราย (Sand Trays, Sand Tables)

¹⁷Shores ได้แบ่งประเภทของวัสดุศึกษาไว้ในหนังสือ **Instructional Materials** ตามรูปร่างลักษณะ (form) ของมันเป็น 4 ประเภท คือ

ก. **Print Materials** ได้แก่

1. Text books
2. Reference books
3. Reading books
4. Serials

ข. **Graphic Materials** ได้แก่

1. Place Media
2. Pictures
3. Objects
4. Community Resources

ค. **Projected Materials** ได้แก่

1. Still Pictures
2. Motion Pictures
3. Miniatures

¹⁷Shores, Louis, Instructional Materials, Ronald Press Company, 1960, p. 14

- ง. **Transmissions** ใ้แก่
1. **Disk Recordings**
 2. **Tape Recordings**
 3. **Radio And Transcription**
 4. **Television and Kinescopes**

ประเภทและชนิดของโสตทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษา

โสตทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษามีอยู่หลายชนิดด้วยกันซึ่งจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดนั้นต้องแล้วแต่ครูผู้ใช้

Maurice P. Hunt และ Lawrence E. Metcaef ได้กล่าวถึงเรื่องการ
ใช้โสตทัศนูปกรณ์ไว้ในหนังสือ **Teaching High School Social Studies** ว่า **Materials**
should be selected to make learning easier and less time consuming for
students, แต่การจะเลือกชนิดหรือประเภทใดให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมาย
ทางการศึกษานั้นก็ได้มีการสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการใช้โสตทัศนูปกรณ์สอนสังคมศึกษา ของ UNESCO
ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อปี 1958 และ Scarfe ได้รวบรวมประเภทของโสตทัศนูปกรณ์
สำหรับวิชาภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

19. **Direct contact with Reality** หรือวิธีที่ติดต่อโดยตรงกับความเป็น
จริงซึ่งใ้แก่

- ก. **Outdoor Study** หมายถึงการออกไปศึกษาเล่าเรียนนอกห้องเรียน
ของนักเรียนซึ่งอาจใช้เวลาอันสั้นเพียง 30 นาที หรือ จนถึงครึ่งวัน-
เต็มวัน ตลอดจนการเดินทางไกลซึ่งต้องใช้เวลาหลาย ๆ วันก็ได้

การออกไปศึกษานอกห้องเรียนหรือนอกสถานที่นี้ก็เพื่อที่จะให้นักเรียนได้มีโอกาสออกไป
ศึกษาค้นคว้าอากาศนอห้องเรียน การสำรวจสถานที่เพื่อเขียนแผนที่ หรือการไปชมซากสัตว์หัก

¹⁸ Hunt, Maurice P, Teaching High School Social Studies, Harper & Brothers, New York, 1955, p. 369

¹⁹ Scarfe N.V., A Hand Book of Suggestion on the Teaching of Geography, Netherland ; UNESCO, 1958 p.39-61

ฟัง หรือ โบราณสถานที่จะศึกษา

- ข. **Model** หุ่นจำลอง คือ วัสดุที่จำลองคล้ายของจริงทั้งที่มีขายและที่ครูกับนักเรียนร่วมกันทำขึ้น เช่น หุ่นจำลองแม่น้ำลำคลอง, ภูเขา และป่า เป็นต้น

2. **Photograph** ซึ่งได้แก่

- ก. ภาพนิ่ง (**Still Picture**) ภาพนิ่งมีประโยชน์มากและหาได้ง่าย มีรายละเอียดที่ชัดเจน และถูกต้องกับความเป็นจริงทุกประการ นอกจากนี้ เรายังหาขนาดภาพใหญ่และเล็กได้ตามความต้องการ เพื่อที่จะใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นหมู่หรือเป็นรายบุคคลได้อย่างสะดวก โดยครูอาจคิดภาพใหญ่ไว้ที่หน้าชั้นเพื่อให้นักเรียนเห็นโดยทั่วถึงกัน หรือถ้าเป็นเล็ก ๆ ครูอาจใส่ฉายด้วยเครื่องฉายภาพทึบแสง (**Opaque Projector**) ให้นักเรียนดูทั้งชั้นได้อีกด้วย

- ข. ภาพยนตร์ (**Film**)

ค. แผนที่และแผนภูมิ (**Maps and Diagram**) ได้แก่

- แผนที่ผนัง (**Wall Map**) คือแผนที่ขนาดใหญ่ที่ติดอยู่ข้างฝา รวมทั้งแผนที่ซึ่งครูและนักเรียนช่วยกันเขียนขึ้นแสดงสถานที่และจุดสำคัญ ๆ
- ลูกโลก (**Globes**) ลูกโลกที่ใช้สอนนักเรียนในระดับเรียนเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ควรมีขนาดเล็กกว่า 20-24 นิ้ว ส่วนลูกโลกขนาดเล็กที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-8 นิ้ว นั้นมีไว้สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล
- **Atlas** คือแผนที่ชุดขนาดเล็กมีไว้สำหรับนักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล ดังนั้นควรจะมีพอไว้อย่างละเอียดและชัดเจน มีขนาดพอสมควรที่นักเรียนจะอ่านและพลิกได้สะดวก
- แผนที่อื่น ๆ (**Other Map**) หมายถึงแผนที่อื่น ๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นแผนที่แสดงกายภาพ (**Physical Map**) เศรษฐกิจ นิตยทางลม การคมนาคม เป็นต้น

- ง. หนังสือ และ วิทยุ (**Reading and Radio**) ได้แก่
- **Text Books.** หรือตำราต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับวิชาภูมิศาสตร์ การเลือกตำราเรียนควรเลือกยูเซี่ยนที่มีประสิทธิภาพทางด้านนี้พอสมควร
 - หนังสืออ่านประกอบและสถิติอ้างอิงต่าง ๆ (**Supplementary Geography Books and Statistic References**) หนังสือเหล่านี้ได้แก่ **Statistical Summaries, Travel Book** เป็นต้น
 - วิทยุ (**Radio**) เราสามารถใจเสียงประกอบทำให้เกิดภาพชัดเจนเช่นเสียงน้ำตก, พายุทราย เป็นต้น
 - ห้องภูมิศาสตร์ (**Geography Room**) ถ้าครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ต้องการให้การเรียนรู้นี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วควรจัดห้องภูมิศาสตร์ไว้โดยเฉพาะ 1 ห้อง และเตรียมอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมด้วย เพราะจะช่วยเราและส่งเสริมความสนใจของนักเรียนได้มากกว่าหลายเท่าตัว

Leonard S. Kenworthy ได้แนะนำให้ใช้ชนิดวัสดุอุปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

- 20 1. กระดานดำ (**Chalk Board**) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้มากและใช้กันมานานแล้ว
2. ลูกโลกและแผนที่ (**Globes and Maps**) เป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนสังคมศึกษา การเรียนการอ่านลูกโลกและแผนที่เป็นวิชาทักษะอย่างหนึ่ง ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ลูกโลกและแผนที่ให้เป็น
3. รูปภาพ (**Picture**) เพราะรูปภาพหาได้ง่าย เก็บรักษาง่าย ช่วยเร้าความสนใจ และความคิดต่าง ๆ

4. การอภิปรายและรายงาน (Panels, Debates and Report) เพราะ
สิ่งนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ความรู้อย่างลึกซึ้ง, ปักความเป็นผู้นำได้ดี และ
เป็นการฝึกทักษะที่จะนำไปใช้ในชีวิตอนาคตได้ด้วย
5. การแสดงบทบาท (Role - Playing and Sociodrama) ช่วยในการ
เรียนสังคมศึกษาได้เป็นอย่างดีเพราะจะทำให้นักเรียนได้แสดงบทบาทของบุคคล
ต่าง ๆ และจัดสถานที่ต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับสมัยประวัติศาสตร์ หรือในสวน
อื่น ๆ ของโลก
6. การทำงานเป็นกลุ่ม (Work Effectively in Committee)
การให้นักเรียนได้ทำงานรวมกลุ่มกันเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาวิชาสังคมศึกษา
ในขณะที่เป็นนักเรียน เด็กจะได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มในชั้นเรียน ใน
ชุมนุมต่าง ๆ, ในคณะกรรมการนักเรียน แต่เมื่อนักเรียนโตขึ้นแล้ว เขาก็
จะต้องทำงานในกลุ่มของผู้อยู่ในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็น
สิ่งจำเป็นที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ไว้
7. ภาพยนตร์ (Films) การใช้ภาพยนตร์เป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนสังคมศึกษา
เช่นกัน เพราะภาพยนตร์ให้ทั้งภาพและเสียง นักเรียนได้รู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วย
การมองดูหรือดมกลิ่นและจะได้ยินเสียง หรือภาษาต่าง ๆ ที่ไม่เคยอีกด้วย
อุปกรณ์ชนิดนี้สร้างความสนใจนักเรียนมาก
8. แผ่นเสียงและแถบบันทึกเสียง (Records and Tape Recordings)
การใช้แผ่นเสียงและเครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์การสอนที่มีคุณค่าในการเรียน
สังคมศึกษามาก เช่น ในการเรียนประวัติศาสตร์ นักเรียนจะได้ฟังเสียงหรือ
คำพูดของบุคคลในอดีตได้ซึ่งถ้าไม่มีสิ่งนี้นักเรียนจะไม่มีวันได้ยินเลย
9. Diagrams, Dioramas, and Other Visual Devices สิ่งต่าง ๆ เหล่า
นี้เป็นประโยชน์ในการให้นักเรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน การใช้ Diagram
ใหญ่ ๆ ให้เด็กดูหรือให้ทำ Diorama. รวมกันจะทำให้เด็กเกิดความประทับใจ
และจดจำเหตุการณ์ได้นาน
10. กระดานผ้าสำลี (Flannel boards) ใช้ประโยชน์ได้ดีในการเรียนสังคม
ศึกษา เพราะใช้ง่ายเปลี่ยนแปลงเนื้อหาภายในใจง่าย หากครูได้เตรียมอุปกรณ์

สำหรับคิดมากพอตามต้องการ กับเวลาในการเปลี่ยนเนื้อหาบ่อยมาก เป็น การทุนแรง และ เวลา

11. ป้ายนิเทศ (Bulletin Boards)
12. การทัศนจร (Trip) เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการ เรียนวิชาสังคมศึกษา มาก เพราะจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการได้เดินทางไปยัง ภูมิภาคหรือโบราณสถานที่ได้เรียนมาแล้วจากหนังสือเรียน และช่วยให้มีความรู้ และประสบการณ์กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาต่างประเทศอีกหลายท่านได้จำแนกประเภทและชนิดของ โสตทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน เช่น Bining²¹ ได้แบ่งไว้ดังนี้

1. แผนที่สำหรับสอนประวัติศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศึกษา (Maps in the Teaching of History and Other Social Studies) จุดมุ่งหมาย สำคัญในการใช้แผนที่ก็เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถจดจำสถานที่และสิ่งที่จะมา เกี่ยวข้องของควยเอน ที่ตั้งและระยะทาง ตัวอย่างเช่น เมื่อครูจะสอนถึงการถือ ขยาย รัฐหลุยเซียนา เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถจดจำและเข้าใจได้จะต้อง ให้นักเรียนดูแผนที่ เพื่อโคทราบที่ตั้งและอาณาเขตของรัฐนี้ด้วย เป็นต้น
2. ลูกโลก, แผนที่, แผนภาพและกราฟ (Globes, Charts, Diagrams and Graphs) ลูกโลกเป็นอุปกรณ์ที่มีมีติมากกว่าแผนที่ ลูกโลกเกิดความ เป็นจริง การใช้ลูกโลกนี้ส่วนมากจะใช้ในระดับชั้น Junior High School มาก

ส่วนแผนภูมิ, แผนภาพและกราฟนั้นใช้ประโยชน์ได้ดีในการ เรียนประวัติศาสตร์ การ ปกครอง โดยแสดงส่วนประกอบหรือโครงสร้างของคณะรัฐบาล เป็นต้น

3. รูปภาพ (Pictures) ใช้ประโยชน์ในระดับชั้น Junior High School รูปภาพให้ความประทับใจและช่วยศึกษามหาขของภาษาได้ด้วยในบางครั้ง

²¹ Bining, Arthur C. Bining, David H., Teaching The Social Studies in Secondary School, McGraw-Hill Book Company, Inc., 1952 p. 261-277.

4. กระดานดำ (**Black board**) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูสอนวิชาสังคมศึกษา เพราะอาจใช้เพื่อเน้นในการสอน, ใช้เขียนคำถามนักเรียนทั้งชั้น, เขียนโครงร่าง, ไขข้อความที่เรียนมาแล้ว, เขียนแผนที่ หรือ แผนภาพ
5. ภาพยนต์และภาพนิ่งสำหรับฉาย (**Motion Pictures and Projected Still Pictures**) ภาพยนต์ เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดอารมณ์ได้ ดังนั้นจึงเหมาะในการใช้เพื่อประกอบการสอนทุกวิชาในหมวดสังคมศึกษา และพวกภาพนิ่งอันได้แก่ **Slides** และ **Filmstrips** ช่วยในการอธิบายให้แก่ครูและในปัจจุบันนี้ ใ้มีเครื่องคิดค้นทดลองจนสามารถให้การบันทึกเสียงควบคู่ไปกับการใช้ภาพนิ่งได้ด้วย ซึ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูสอนยิ่งขึ้น
6. วิทยุโทรทัศน์ (**Television**) เป็นอุปกรณ์การสอนแบบใหม่ที่กำลังแพร่หลายอยู่ แดทุก ๆ โรงเรียนไม่สามารถที่จะหามาเพื่อเป็นอุปกรณ์ช่วยได้หมด เพราะราคายังแพงเกินไปนัก
7. ภาพวาดและการ์ตูน (**Drawings and Cartoons**) เป็นที่นิยมใช้ในหมู่นักเรียนสังคมศึกษามาก ภาพวาดต่าง ๆ ใ้แก่แผนภาพ, แผนภูมิ, กราฟ และแผนที่
8. พิพิธภัณฑ์โรงเรียน (**School Museums and Collections**) วิธีที่จะช่วยให้การเรียนสังคมศึกษาเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้นอีกวิธีหนึ่งก็คือการรวบรวมของตัวอย่างต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์โรงเรียน แต่ก็มีน้อยโรงเรียนที่จะทำได้เช่นนั้น เพราะพิพิธภัณฑ์โรงเรียนที่ดีจะต้องมีวัตถุต่าง ๆ จากสถานที่และระยะเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนสังคมศึกษาเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

แต่ Jonathan C. McLendon ได้ทำการวิจัยและแบ่งประเภทของสื่อทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษาไว้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. **Printed Materials** ^{สิ่งพิมพ์และ} ใค่แก่หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา (Social Studies Text book) ^{สิ่งพิมพ์ใค่เปล่าต่าง ๆ} (Free and inexpensive printed materials) เอกสารจากหน่วยงานของรัฐบาล (Government events papers) encyclopedia, atlases, almanacs, historical and contemporary fiction, biography เป็นต้น
2. **โสตทัศนูปกรณ์** (Audio-Visual Aids) ใค่แก่กระดานดำ และกระดานนิเทศ, ภาพใค่หนังสือเรียน, รูปภาพ, กราฟ และแผนภูมิ, ภาพยนตร์, สไลด์ฟิล์มสตริป, เทปบันทึกเสียง, แผ่นเสียง, หนูจำลอง, ไค้ออรามา, รายการวิทยุ และ โทรทัศน์ เป็นต้น
3. **Local Resources** หรือแหล่งวิทยากรใค่ท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งใค่แก่การเดินทางเพื่อการศึกษ (Field Trip) การสัมภาษณ์บุคคลใค่ท้องถิ่นซึ่งอาจใค่แก่ข้าราชการ, อนามัยท้องถิ่น เป็นต้น, การเชิญวิทยากรมาแสดงปาฐกถา, จัดนิทรรศการด้วยวัสดุ หรือทรัพยากรธรรมชาติใค่ท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมและคุณค่าที่นักเรียนจะใค่รับ

ดังนั้นจะเห็นใค่ว่าประเภทและชนิดของโสตทัศนูปกรณ์สำหรับวิชาสังคมศึกษานั้นมีใค่แบ่งไว้ต่าง ๆ กัน แลการจะใค่โสตทัศนูปกรณ์ชนิดใค่ใค่เห็นครูสอนคงเป็นใค่ที่พิจารณาเลือกมาใค่ใค่ให้เกิดประโยชน์ใค่มากที่สุดเท่าที่จะมากใค่

²² McLendon, Jonathan C., Teaching the Social Studies, 1st Edition, April 1960, National Education Association, Washington D.C. p. 24 - 27